

Дьарык: Ахсаан «Марс планетаға айан»
/6-7 саастаах оҕолорго/

Сыал: Барбыт темалары хатылааһын, 10-тан 1-гэ дыла төптөрү ааҕы, чыыһылалары уочаратынан холбоонун, задачалары өйдөрүгэр суоттаһын, геометрической фигуралары сөпкө ааттаан оноруу, үһүн кылгас өйдөбүллэри чинэтии, чыыһылалар бииринэн улааталларын уонна кыччыылларын чинэтии, 2 уонна 4 тэн часка үллэри, чыыһыланы көрөн били.

Туттуллар материаллар: суруллубут плакаттар: «Марс», «Таабырын хонуута», «Ахсаан-суот алааһа»; Цвевой кумааһынан оҕоһуллубут сибэккилэр; араас үһүннаах физкультурнай дуоскалар; геометрической фигуралар; улахан сибэккигэ оҕоһуллубут суоттар; конверт; картонунан оҕоһуллубут былыттар.

ИКТ: проектор, экран, музыкальный центр, диск

Түгэтиллэр материаллар: харандаас, кыптыый, линейка, геометрической фигуралар,

Ыалдьыт: Марсианин

Дьарык барыыта

I. Сымнаҕас модульлартан ракета быһыытын онорон бэлэмнэнэр. Доскаҕа сыппараларынан ситэри оҕоһуллубатах уруһуй (*приложение 1*). Оҕолору бэйэм аттабар мунһабын.

- Оҕолоор, бүгүн биһиги ыраах айанга барыахпыт. Билигин бу чыыһылалары холбоон айанныыр транспорптыын билиэхпит. */оҕолор 1-тэн 10-га дылы чыыһылалары бэрээдэгинэн холбуулар/*

- Оҕолоор, туох оҕоһуллан табыстай? (- Ракета)

- Киирэн ракетабытыгар олоруохха. Билигин атын планетаны чинчийэн кэлиэхпит. Көтөрбүтүгэр 10-тан 1-гэ дылы төптөрү ааҕахтаахпыт. */оҕолор төптөрү ааҕаллар, экранга космос куйаар көстөр/*

- Сирбититтэн көттүбүт.

II. – Оҕолоор, бу ханнык планетаҕа тийэн кэллибитий? (- Марс */ааҕаллар/*)

- Билигин бу туох, хайдах планетаҕа кэлбиһпитин чинчийиэбин. */Тахсан баран иһэн плакат суругун көрөбүт/*

- Оҕолоор бу ханна тийэн кэллибитий? (- Таабырын хонуута */ааҕаллар/*)

- Көрүн эрэ, наһаа кырасыабай сибэккилэр үүммүттэр, көрүөбүн эрэ. Бу сибэккилэр аптаах эбиттэр, хас биирдиилэригэр табырыннардаах. Таайыаһын эрэ. */Оҕолор сибэккилэртэн хомуйан аҕалаллар, коверга олорон таабырын таайаллар/*

- 4 кулгаахтаах, 2 истээх баар үһү. (сыттык)
 - 2 төгүрүктээх, 2 уһуктаах, ортотугар тоһоҕолоох баар үһү. (кыптыый)
 - 100 киһи сүбэтэ биир үһү. (баттах)
 - 4 киһи биир сэлэппэлээх үһү. (остуол)
 - 2 манган ат охсуһарын, биир кугас биэ араартыыр үһү. (тиистэр, тыл)
 - 7 бырааттыылар сылларынан тэннэр, ааттара тус-туспалар. (нэдиэлэ күнэ)
 - 70-ча саҕыннахтаах да, бммр да тимэбэ сох үһү. (хаппыыста)
 - Биир атахтаах бэргэһэ иччитэ баар үһү. (тэллэй)
 - Биир харахтаах эмээхсин аан дойду дьонун барытын таһыннарар үһү. (иннэ)
 - Тик-так барабын бириэмэни билэбин. (чаһы)
- Маладьыастар, барытын таайдыгыт.

III. – Билигин салгыы баран иһиэбин. Хайа, бу ким сурук аҕалан бырахтай? Ылан көрөбүт дуо? (- Көрүөххэ)

- Сурук ышпыттар: *«Оџолоор, эниги бу сиргэ кэлбиккитин билэммин эниэхэ бэйэм көмөлөһөөччүбүнэн сурук ыытабын. Манна баар задачалары барытын суоттааххытына барар суолгут, салгы аһыллыа. Марс планета тойоно.»*

- Оџолоор, бу задачалары суоттуобун. Болџойон истин. /ааџабын, оџолор өйдөргэр суоттуулар/

1 задача: Яблоны маска 10 яблоко үүнэн турбут. Тыал түспүтүгэр 6 яблоко сиргэ түспүт. Маска хас яблоко хаалбыты? (4)

2 задача: Саас буолбутугар хонууга 3 ньургуһун тыллыбыт. Сарсыныгар өссө 2 ньургуһун эбии тыллыбыт. Барыта хас ньургуһун хонууга үүммүтүй? (5)

3 задача: Тиин маска 8 эриэхэ үүнэн турарын булбут. 5 эриэхэни уйатыгар илдэ барбыт. Хас эриэхэ маска хаалбыты? (3)

4 задача: Микки Маус 10 шардааџа, тыал түспүтүгэр 4 шара көтөн хаалбыт. Микки Маус хас шаардаах хаалбыты? (6)

5 задача: Халлаанна 10 чыычаах көтөн испиттэр. Онтон алтата барабыай чыычаахтар. Хас харагаччы баарый? (4)

- Маладыастар, барытын сөпкө суоттаатыгыт. Билигин салгы барар суолбут аһылынна.

IV. Баран иһэн суолбутугар өссө сурук сытарын булабыт.

- Көрүн эрэ, өссө сурук сытар /ааџабын/

«Задачалары барытын сөпкө суоттаатыгыт, анны билигин бу геометрической фигуралары ааттаталаан, ситэрэн биэрин. Марс планета тойоно.»

Остуолга ситэ уруһуйдамматах геометрической фигуралар сыгаллар. (приложение 2)

- Оџолоор тугу оноруохтаахпытын өйдөөтүгүт дуо? /оџолор хараңдаас уонна линейка көмөтүнэн ситэрэн онороллор. Бүпүттэрин кэннэ оџолортон ханнык геометрической фигуралары онорбуттарынын ыйытабын./

- Бэйэ - бэйэбитин бэрэбиэркэлэһин эрэ. /бэрэбиэркэлэһэллэр/

- Маладыастар, бары сөпкө онорбуккут уонна ааттаталаатыгыт. Салгы бу суол устун барыахха.

V. - Аны хана тийэн кэллибитий? (- Ахсаан-суот алааһа /ааџаллар/)

- Көрүн эрэ, улахан да сибэккилэр үүнэн тураллар. Сибэккилэр өссө хайдахтары? (- Улаханнар, кыһыл уонна халлаан күөџэ дьүһүннээхтэр. Ортотугар уонна тула өттүгэр сыһыппаралардаахтар.) (приложение 3)

- Кыһыл сибэккени көрүөбүн эрэ. Ортотугар ханнык бэлиэ баарый? Тоџо бэлиэ аттыгар 1 сыһыппара турарый? (элбэтэр бэлиэ «эбии», бири эбэбит)

- Бу тула турар чыыһылалары хайдах гынабыты? (- бииринэн улаатыннарабыт) /буккуйан ыйытабын, оџолор суоттаан сөптөөх эппиэт биэрэллэр/

- Халлан күөх сибэккени көрөбүт. Бу сибэккигэ тугу гынаахпыты? (- бииринэн аџыйагабыт, көбүрэтэбит.) /оџолортон ыйытабын, оџолор суоттан сөп эппиэт биэрэллэр/

- Маладыастар, барытын сөпкө эппиэттэтигит. Билигин ракетабытыгар төннүөбүн.

VI. – Бадараанна кэлэн иннэн хааллыбыт. Бу туохтар сыгалларый? (- дуоскалар)

- Бу дуоскалары ити көстөр дулџаларга, уһуннарын хараххытынан холоон көрөн уурталаан бадарааны туоруоххайын. /оџолор дуоскалары дулџаа уураи муоста оноролор/

- Муоста онордубут, билигин илиилэрбитин туора уунан оргууй ахан туоруохха. /оџолор уочаратынан туоруулар/

- Ким да бадараан буолбата дуо? Маладыастар. Салгы баран иһиэххэин.

VII. – Өссө биир сурук сытар.

- Хайа, өссө сурук. Бу суругу ким суруйбута булуй? (- Марс планета тойоно) /Ааџабын/ *«Оџолоор, эниги баратын сөпкө онорон, суоттаан иһэбит. Аны билигин бу геометрической фигуралары 2 уонна 4 тэиг чааска араарын. Марс планета тойоно.»* /Конверт иһиттэн иккилии геометрической фигуралары ылан биэртэлиибин/

- Оџолоор, этинг эрэ, хайдах икки тэн чааска араарабатый? (- биирдэ тэн гына бүк тутабыт уонна кырыяабыт)

- Оттон хайдах 4 тэн чааска араарабатый? (- иккитэ тэн гына бүк тутабыт уонна кырыяабыт)

- Билигин бэйэбит тутан турар фигураларгытын 2 уонна 4 тэн чааска араарын. /кыптыый биэртэлибин, хайдах кыптыыйынан сэрэнэн туттуохтаахтарын ыйытабын, оџолоор бэйэлэ үлэшиллэр, ким бүппүт илиитин үөһэ уунан көрдөрөр/

- Бу соруудахпытын бары сөпкө толордубут. Салгыы баран иһиэбин. Көрүн эрэ оџолоор ракетабыт бу уста турар былыттар кэннилэригэр турар. Билигин бу былыттарынан ыстаналаан ракетабытыгар барыабын.

/картонунан оҥоһуллубут былыттарынан ыстанан ракетабытыгар тийэбит. Ракетабыт аттыгар марсианин турар/

VIII. – Дорообоолорун оџолоор. Мин бу планета тойоно буолабын. Ыһппыт соруудахтарбын барытын сөпкө оҥордугут, наһаа да өйдөөх оџолоор эбиккит. Олус диэн үөрдүм, бу биһиги планетабытыгар кэлэн ыалдыттаабыккытыгар улахан махтал. Уонна бу кыра бэлэхпин биэриэхпин баџарабын. Көрсүөххэ дылы. (- Махтал, көрсүөххэ дылы)

- Ракетабытыгар киирэн олоруоџун. Оџолоор төһө үчүгэйдик сырыттыбытый? Тугу гынныбыт? Бадарааны хайдах туораатыбытый? Ханнык геометрическай фигуралары көрдүбүт, оҥордубут? Задачалары, суоту суоттуур ыарахан этэ дуо?

- Билигин дьээбитигэр көтөрбүтүгэр эмиэ төптөрү 10-тан 1-гэ дылы ааџыабын: 10, 9, 8, 7, 6, 5, 4, 3, 2, 1 көттүбүт. /экранга космос куйаар көстөр/

- Айаммыт уһунун билбэт гына ырыата ыллыабын. / «Детсадка» диэн ырыаны ыллыллар./

- Сирбитигэр кэллибит. Билигин детсадпытгар барыабын.